

SENDİKALAR VE DEVLETEN PARA YARDIMI

Aydınlık Dergisi, 14 Aralık 1997

Yıldırım Koç

Sendikalar işverenlerden ve devletten bağımsız olmalıdır. Siyasi partilerden ve hükümetlerden bağımsızlık ise sendikaların yetkili organlarının vereceği karara bağlıdır. Sendikaların işverenlerden ve devletten para alması birçok durumda, haklı olarak, ciddi eleştirilere yol açar. Hele para alınan devlet, ülkenin devleti değilse, bu eleştiriler daha da sertleşir. TÜRK-İŞ'e bağlı üç sendikanın TÜRK-İŞ'ten ayrılarak diğer iki sendikayla birlikte DİSK'i kurmasında önemli nedenlerden (veya gerekçelerden) biri, TÜRK-İŞ'in bu dönemde A.B.D.'den aldığı paradır. Örneğin, Türkiye Maden İş Sendikası'nın 12 Şubat 1967 günü yapılan olağanüstü 16. genel kuruluna Genel Yürütme Kurulu tarafından sunulan raporda, "Türk-İş milli bir kuruluş olmaktan çıkmış, Amerikan yardımlarıyla ayakta duran bir kuruluş olmuştur," denilerek, TÜRK-İŞ'in 1964 ve 1965 yıllarında ABD AID'den aldığı kaynak belirtiliyordu ¹.

Bu konu daha sonraki yıllarda AAFLI (Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü) çerçevesinde yeniden gündeme geldi. 12 Eylül sonrasında özellikle Türkiye YOL-İŞ Sendikası'nın 1986 yılında başlayan çalışmaları sonucunda ve dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle, AAFLI'nin Türkiye'deki faaliyetleri sona erdirildi. TÜRK-İŞ'in 1992 yılı Aralık ayında yapılan genel kurulunda da, bu konuda kapsamlı ve çok doğru bir karar kabul edildi.

Bunları niçin yazıyorum? Eski defterleri niçin karıştırıyorum?

5-6 Aralık 1997 günleri İstanbul'da Avrupa Sendikalar Federasyonu (Tekstil, Giyim, Deri) ile DİSK'e bağlı Tekstil Sendikası tarafından düzenlenen I. Avrupa Akdeniz Tekstil Giyim ve Deri Konferansı'na katıldım. Başarılı bir toplantı oldu. Ancak, konuşmacıları izlerken arkalarındaki amblemlere gözüm takıldı. Sol tarafta Tekstil Sendikası'nın, sağ tarafta da Avrupa Federasyonu'nun amblemleri vardı. Ortada ise, Avrupa Komisyonu'nun lacivert üzeri 12 sarı yıldızlı amblemi duruyordu.

Rahatsız oldum. Avrupa Komisyonu, bir süre sonra oluşacak olan Avrupa Birleşik Devletleri'nin yürütme organıdır. Avrupa Federasyonu Genel Sekreteri Patrick Itschert de yaptığı konuşmada, konferansın tüm giderlerinin Avrupa Komisyonu tarafından karşılandığını açıklayınca, rahatsızlığım daha da arttı. DİSK'e bağlı bir sendikanın oluşma sürecindeki Avrupa devletinin parasıyla seminer düzenlemesinin tartışılması gerektiğini düşündüm. Eğer TÜRK-İŞ'e bağlı bir sendika, A.B.D. devletinden bir A.B.D. sendikasının aldığı parayla finanse edilen bir konferans düzenlese; konferans salonunda da konuşmacıların arkasına bu sendikanın ve A.B.D. sendikasının amblemlerinin ortasına Amerikan bayrağını koysalar, nasıl tepki gösteririz. Peki, arada bir fark var mı? Bence yok.

Rahat duramadım. Önce Deri-İş ve Teksif'ten arkadaşlarla konuştum. Daha sonra da DİSK'ten ve Tekstil'den arkadaşlara konuyu açtım.

Konferans iyi niyetli bir girişimdi ve başarılıydı. Ayrıca, Avrupa Komisyonu'ndan alınan kaynaklarla toplantı düzenleyen veya çalışma gerçekleştiren ilk kuruluş Tekstil Sendikası da değildi. Bazı kuruluşların Avrupa Komisyonu'na belirli konularda projeler göndererek önemli miktarlarda kaynak aldığını biliyoruz.

Geçmişte AAFLI'nin faaliyetlerini en sert biçimde eleştirenlerdenim. Avrupa Komisyonu'ndan doğrudan kaynak almanın veya Avrupa Komisyonu'ndan bir Avrupa kuruluşunun aldığı

¹ Türkiye Maden-İş Genel Yürütme Kurulu, TÜRK-İŞ Üyeliğinden Ayrılma Hakkında Rapor, İstanbul, 1967, s.3 (Çoğaltma).

parayla toplantı düzenlemenin ve hele hele oluşmakta olan Avrupa devletinin amblemini ve gelecekteki bayrağını salona asmanın da eleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Devletten para alma konusu genellikle zannedildiği kadar basit değil.

Türkiye'de işçilerden kesilen ceza paralarının bir bölümü sendikalarımız tarafından kullanılıyor. Bazı ülkelerde sendikalar harcamalarının bir bölümünü kendi devletlerinden aldıkları kaynaklarla karşılıyorlar.

Bazı sendikalarımızın Avrupa ülkelerindeki sendikalarla yaptıkları ortak çalışmalarda aktarılan kaynağın önemli bir bölümü de (özellikle İskandinav ülkelerinde), bu amaçla devletten aktarılan kaynaktır. Devletten alınan para, sendikaların mücadeleyle kazandığı bir hak olabilir. Ama yapılan harcamalar konusunda sözkonusu devlete hesap veriliyorsa, ne olacak?

Türkiye'den TÜRK-İŞ'e bağlı Basın-İş Sendikası'nın üyesi bulunduğu Uluslararası Grafik İşçileri Federasyonu'nun Eylül ayında 37 yaşında ölen genel sekreteri Chris Pate'le Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nu konuşuyorduk. Chris Pate, dürüst, çalışkan, yetenekli ve yaptığı işi yüreğinde duyan gerçek bir enternasyonalistti. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ETUC) gelirinin çok büyük bir bölümünün Avrupa Komisyonu tarafından karşılandığını ve yavaş yavaş sendika olmaktan çıktığını söylemişti.

Bazı sendikalarımız açısından böyle bir tehlike yok. Ama ilke olarak devletten para almanın yanlışlığını hep savunmadık mı? Bu devletin, FNV aracılığıyla para aktaran Hollanda devleti olması işin niteliğini değiştirir mi? Bu devletin, A.B.D. devleti veya Avrupa Komisyonu olması farkeder mi? Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunda bugün sosyal demokrat partiler iktidarda olsa bile, karşımızdaki "sermayenin Avrupası" mı, "emeğin Avrupası" mı? Avrupa Birliği'ne tam üyelik için başvurmuş olmamız farkeder mi?

Avrupa Komisyonu'nun fonlarına ilk tepkiyi, birkaç ay önce Strasbourg'da Avrupa Parlamentosu'nda Sosyalist Grup'ta oluşturulan Türkiye'yi İzleme Komitesi üyeleriyle yapılan bir toplantıda duydum. Bir Alman, Türkiye'deki sorunların çözümü için federasyonu önerdi. Bayram Meral ve Türkiye'deki kuruluşları temsilen katılan diğer yöneticiler de çok sert bir tepki gösterdiler. Toplantıya katılan ve gösterilen tepkiye çok bozularak toplantı saati daha bitmeden acele işleri olduğunu söyleyip toplantıdan ayrılan Türkiye'yi İzleme Komisyonu üyelerinden biri de, Türkiye'ye verilecek Avrupa Komisyonu yardımları konusunda söz sahibiydi. Ana görevi bu tür yardımlar bulmak olan ve Avrupa'da yaşayan bir kuruluş temsilcisinin, sert geçen toplantıdan sonra, önerdiği projeler için Avrupa Komisyonu'ndan fon sağlamanın zorlaşacağını düşünerek nasıl üzüldüğünü ve konuşmaları yumuşatmaya nasıl çalıştığını unutamıyorum.

Avrupa sermayesi, tam üyeliğe almayacağı Türkiye'nin de içinde bulunduğu bir Akdeniz Bölgesi, bir "hinterland" yaratmaya çalışıyor. Avrupa Komisyonu da, Avrupa Birliği üyesi devletlerin verdiği paraların bir bölümünü, bunun altyapısını oluşturmaya ayırıyor. Amerika Birleşik Devletleri hükümetinden veya Avrupa Komisyonu'ndan para almak arasında hiçbir fark yok. Tekstil Sendikası'nın ve diğer bazı kuruluşların bu konuda duyarlılık göstermesi gerekmez mi? Yoksa bu konuda fazla ilkesel davranmayıp, pragmatik mi olmalıyız? O zaman, geçmişte TÜRK-İŞ'e yönelttiğimiz sert eleştirilerde hata mı yaptık? Bunları tartışmamız gerektiğine inanıyorum.